

AKTUALNO VPRAŠANJE

V začetku julija letos je bil pri Trgovinski zbornici v Kranju ustanovljen klub gospodarstvenikov. Namen kluba je strokovna in splošna vzgoja ljudi v gospodarstvu in njihovo medsebojno zблиževanje. Klub organizira tudi razna predavanja, debatne večere, razgovore, obiske gospodarstvenikov, nudi svojim članom strokovno literaturo in posreduje izmenjavo mnenj med gospodarskimi in političnimi organi. Nič manj važna pa ni iniciativa kluba za uvajanje sodobnih metod dela v gospodarskih organizacijah. Prav gotovo je klub gospodarstvenikov organ, ki bo ozir. je gorenjskim gospodarstvenikom postal nepogrešljiv.

Ker je bilo za predavanja in debatne večere, ki jih je do sedaj klub organiziral, veliko zanimanje, smo povprašali na upravnem odboru kluba za bodoči program.

Predvidoma bo ta mesec razen razgovorov zastopnikov podjetij posameznih strok o poteku analitične ocene še predavanje dr. Marjana Dularja o problemih strokovnega usposabljanja v gospodarstvu (15. oktobra), dne 17. oktobra bo celodnevna informacija političnega aktiva o delu Zavoda za proučevanje organizacije dela in varnosti pri delu, popoldne pa bo predaval Stano Kavčič o položaju direktorjev v delavskem upravljanju. Dne 25. oktobra je predvideno predavanje prof. Ivana Brtonelja — vedenje ljudi, medtem pa ing. Vehovarja o proble-

mih zunanje trgovine. 30. oktobra bo prof. Ivan Brtonelj govoril o vodenju sestankov. To je le okvirni program kluba, medtem pa bo še več strokovnih razgovorov itd.

Da bi bila predavanja čim kvalitetnejša je upravni odbor kluba povabil k sodelovanju naše najvidnejše gospodarske in politične delavce, med njimi Moma Markoviča, dr. Jožeta Potrča, ing. Stjepana Hanna, dr. Marjana Breclja, dr. Marjana Dermastjo, Zorana Poliča, Milojka Todoroviča, ing. Pavle Zavecraja, ing. Perneta, Milana Apiha in druge, ki sodelovanja niso odklonili. Lj

AKTUALNO VPRAŠANJE

IZVRŠNI SVET LRS O REORGANIZACIJI PG V KRANJU

Na seji Izvršnega sveta LRS, ki je bila v soboto 5. 10. pod predsedstvom tov. Borisa Krajgerja, so razpravljali o Prešernovem gledališču v Kranju, o analitični oceni podatkov o delitvi dohodka v gospodarskih organizacijah v prvem polletju in o drugih vprašanjih.

Kot prva točka dnevnega reda je bila resolucija Sveta za kulturo in prosveto LRS, s katero se je le-ta izrekel proti sklepu OLO v Kranju o reorganizaciji tamkajšnjega poklicnega gledališča.

Izvršni svet je sicer izrazil prepričanje, da je okoli omenjenega sklepa OLO Kranj bil napravljen nepotreben in pretiran hrap, da pa so nekateri pojavi, ki so prišli pri tem na dan vendarle zaskrbljujoči. Ugotoviti je namreč treba, da je OLO v Kranju postopal v duhu republiškega zakona o poklicnih gledališčih, ki je bil pred kratkim sprejet in v katerem je bil eden od osnovnih namenov ta, da se doseže v danih pogojih in z razpoložljivimi sredstvi najvišjo možno kvaliteto v poklicnih gledališčih, kjer pa to ni mogoče, da se ista sredstva osredotoči na tiste gledališke osnove ljudsko-prosvetne dejavnosti, ki imajo za to največ pogojev.

Ze večkrat je bilo poudarjeno, da niti letos niti v prihodnjem letu ni moč pričakovati več sredstev za vzdrževanje poklicnih gledališč in OLO Kranj je pravilno ocenil, da je obstoj gleda-

lišča utemeljen le, če so dani osnovni materialni pogoji, pod katerimi lahko tako gledališče uspeva in da — kar pade v zakonu o poklicnih gledališčih najbolj v oči — tudi vse ostale pogoje za višjo kvaliteto. Povečanje dotacij poklicnemu gledališču v Kranju pa bi šlo v prvi vrsti na račun šolstva, zdravstva in ostalih proračunskih izdatkov. OLO Kranj bi lahko odločil tudi drugače, toda to je njegova stvar, njegova kompetenca — in vsako vmešavanje s kakršnimi koli administrativnimi ukrepi v njegovo odločanje, ki zadeva na gospodarskih in drugih področjih na mnoge težja in odgovornejša vprašanja, ki so bistvenega pomena za vse življenje in delo ljudi na tem področju, bi pomenilo vračanje na stara birokratska, centralistična stališča.

Zaskrbljenost za razvoj gledališkega življenja v Kranju in sploh na Gorenjskem je odveč! Omenjena resolucija, ki so jo izglasovali nekateri člani republiškega Sveta za kulturo in prosveto, kakor tudi utemeljitve in odstop inšpektorke grupe, kažejo, da Svet ni razumel duha omenjenega zakona, katerega osnutek je sam pripravil. Kolikor je razumljivo stališče poklicnih gledaliških delavcev v Kranju, gledališča, ki se potegujejo za vsako ceno za »svoje« gledališče, je nerazumljivo stališče nekaterih članov republiškega sveta za kulturo in prosveto, kar kaže, da so zamenjali svoj interes za širši kulturni razvoj — usmerjanje in pomoč našim komunalnim ustanovam v vključevanju svoje dejavnosti na kulturno-prosvetnem področju v enotno, nacionalno kulturno-prosvetno dejavnost — z zelo ozkim sektorjem celotnega dela kulture in prosvete, kar je škodljivo tudi za razvoj gledališke umetnosti same.

Predlog Sveta za kulturo in prosveto v odločanju okraja o vprašanju obstoja enega gledališča, je neprimeren in nesodoben, ker kaže nerazumevanje do našega komunalnega sistema. Obstoj gledališča v nekem kraju je njegova stvar tako v smislu celotnega našega komunalnega razvoja kot po svoji osnovni vsebini. Okraj, in še posebej kranjski okraj, so pokazali dovolj zrelosti pri reševanju težjih problemov v vprašanjih, ki so prav tako prepuščena okrajnim in občinskim organom oblasti, pa tudi v tem primeru je Kranj v svojih utemeljitvah dokazal, da ima pred očmi širše področje celotnega kulturno-prosvetnega dela.

S stališča splošnega razvijanja kulturne ravni v Sloveniji je boljše, da se v mejah naših današnjih ekonomskih možnosti okrepi le tista gledališča, ki imajo najboljše pogoje za nadaljnji razvoj in dosego zaželenih umetniških in drugih kvalitete.

GLASLO GORENJSKE

GLASILO SOCIALISTIČNE ZVEZE DELOVNIH LJUDI ZA GORENJSKO

LETO X. — ŠT. 79 — CENA DIN 10.—

Kranj, 11. oktobra 1957

OB OSNUTKU NOVEGA ZAKONA O DELITVI DOHODKA

MNOGO PREMALO RAZPRAV

Se nekaj dni nas loči od 15. oktobra, dneva, do katerega bo v javni razpravi novi osnutek zakona o delitvi dohodka.

Ze takoj v začetku smo v našem listu poudarjali, da na Gorenjskem ni čuti živahnejših razprav, zlasti ne v kolektivih in tudi organih delavskega samoupravljanja. Takrat smo sicer menili, da je morebiti ta nezainteresiranost zgolj začetna pomanjkljivost, ki pa jo bo moč odstraniti.

Toda sedaj, ko dosega debata o omenjenem zakonskem osnutku vrhunec skoraj povsod v državi, smo želeli tudi mi zvedeti nekaj več o tem. Naredili smo na hitro, sicer skromno anketo, ki nam je marsikaj odkrila in pokazala. Zgolj z enim vprašanjem smo se obrnili na predsednike delavskih svetov, upravnih odborov in sindikalnih podružnic nekaterih podjetij na Gorenjskem ter zvedeli naslednje.

Anton Seljak, »Iskra«, Kranj: »V našem podjetju se pravzaprav nihče ni spomnil, da bi govorili na kakem širšem sestanku kolektiva o tem zakonu. Upravni odbor našega podjetja bo sicer na eni prihodnjih sej razpravjal o njem. Bo pa to bolj ali manj že zvonjenje po toč...«

Jurij Legat, »Pletenina«, Radovljica: »Enkrat smo že razpravljali o novem predlogu zakona. Direktor in računovodja sta nam podrobno razložila njegove značilnosti.«

Markič, »Predilnica«, Trzin: »Naš delavski svet je že razpravjal o tem. Na tem sestanku so bili navzoči tudi zastopniki sindikata in mladinske organizacije, povabili pa smo tudi mojstre. Prav ti pa so pokazali zelo malo zanimanja. Kaj naj bi dejal o razpravi? Ta je bila pičla, saj delavci niso kdo ve kako poznali novega osnutka.«

Mausar, »Tiskanina«, Kranj: »V našem podjetju

o novem zakonu sploh še nismo razpravljali. Imamo pa namen...«

Nekaj kratkih izjav nam dovolj zgovorno pove, da se delovni kolektivi niso temeljiteje udeleževali razprav o novem osnutku zakona o delitvi dohodka, ki brez dvoma pomeni velik korak naprej k bolj urejenemu gospodarstvu.

Ponovno moramo poudariti, da so bile razprave tam, kjer so sploh bile, bolj odsev nekega izračunavanja finančnega učinka, ki ga bo povzročil novi zakon za posamezna podjetja, veliko manj ali sploh nič pa ni bilo slišati o njegovi ekonomsko-politični vlogi. Taka nezainteresiranost, ki ima sicer svoje objektivne, brez dvoma pa več subjektivnih razlogov, prav gotovo ne more biti pohvalna za kranjski okraj, ki je med industrijsko najmočnejšimi v državi, za vrsto gospodarskih problemov, ki jih bo v precejšnji meri uspel odpraviti prav novi zakonski osnutek.

V klubu gospodarstvenikov Gorenjske je bilo ob medavni razpravi o novem predlogu zakona o delitvi dohodka slišati tudi zelo zanimivo mnenje predsednika ObLO v Kranju Vinka Hafnerja in sicer o vlogi in pomenu prometnega davka, kot gospodarskega instrumenta. Tov. Hafner je namreč menil, da je način predpisovanja prometnega davka še vse premalo proučen. To vsekakor ni dobro in ne vpliva ugodno na celotni gospodarski razvoj občine, saj je prometni davek eden izmed instrumentov, ki zajema precejšen del presežnega dela. Vinko Hafner tudi meni, da bi bilo treba pomen in namen prometnega davka še podrobneje proučiti in to še predno bi Zvezna ljudska skupščina razpravljala in tudi sprejela novi zakon o delitvi dohodka.

To mnenje oziroma predlog, v zvezi z debatami o novem načinu delitve dohodka, bi vsekakor kazalo upoštevati.

Ni nepomembno ali so gospodarske organizacije in neposredni proizvajalci Gorenjske povedali svoje mnenje o novem načinu delitve dohodka in navsezadnje tudi ni vseeno, kakšno je to mnenje, ali vsebuje konstruktivne predloge ali ne. (V ilustracijo samo naslednji podatek: v Sloveniji bo na podlagi nove delitve dohodka v skladih podjetij 13 in pol milijard din ali 244,6% več kot doslej, ko so znašali vsi skladi le 5 in pol milijarde din.)

Toda pričakovanja se niso uresničila. Zelo malo je bilo slišati mnenj neposrednih proizvajalcev, organov delavskega samoupravljanja itd.

Naposed še ugotovitev: pomanjkljiva razprava in ponekod nepoznavanje bistva, kaj šele podrobnosti novega zakonskega osnutka s strani proizvajalcev, zlasti tistih, ki sedaj kandidirajo v nove občinske zbornice proizvajalcev, ima lahko tudi daljnosežnejše neugodne posledice. Novi predlog zakona določa namreč tudi veliko bolj tesne odnose med komuno in podjetji. Prav zato v bodoče ne bo moglo biti raznoterih gledanj na gospodarstvo občine v celoti.

Tega činitelja se bržkone ne zavedamo dovolj. Trenutno ni moč kdovekaj popraviti. Slabo razgibanje razprave o novem načinu delitve dohodka pa naj bi bilo poduk za prihodnje.

I. AUSEC

V sliki in besedi

Na železniški postaji v Kranju je zadnje dni zelo živahno. Seveda tudi na ostalih postajah ni nič manj. Jesen je pač in jesenski poljedelski pridelki morajo čimprej priti do potrošnikov. — Slika na levo prikazuje nenačuden krompirjev gomolj. Zrastle je na njivi Avgusta Zadnikarja s Primskovega 19

naš razgovor

JABOLKA ZA OZIMNICO SO PREDRAGA

Začel se je prvi mraz, s planin že sili sneg, slana beli ravna polja, kmetje kopljejo zadnji krompir in žanjejo ajdo. V teh dneh vsaka gospodinja misli na ozimnico, na svojo živilsko zalogo.

Direktor trg. podjetja »Zelenjava« tov. Franc Križaj je povedal: »V naših trgovinah v Kranju in tudi v Trzinu bomo lahko nudili potrošnikom dovolj ne količino zelja, krompirja in drugih živil za dnevno preskrbo in ozimnico. Edino za jabolka je težje. Sedaj jih pričakujemo prvi vagon iz Stajerske. — Vendar so zelo draga. Pri proizvajalcu jih plačamo po 50 do 60 din, tako da bo prodajna cena prišla na kakih 70 din za kg.

Zaloge z drugimi artikli za ozimnico so zadostne.«

Jeraj Jože v trgovinski zbornici pa je v našem razgovoru izrazil mnenje, da je velika težava za pravilno preskrbo ozimnice, ker primanjkuje potrebnih skladišč. Ta so še bolj potrebna, zato ker mnogi potrošniki ozir. družine nimajo primernih stanovanj oziroma shramb, kamor bi spravili ozimnico in se morajo tudi v zimskem času dnevno oskrbovati na trgu.

Zaradi pomanjkanja sadja pa so se, kot je povedal tov. Jeraj, nekatera podjetja obrnila na Dalmacijo. Od tam mislijo nabaviti več južnega sadja in tudi pomaranč, ki naj bi nadomestile domača jabolka.

Za preskrbo s kurjavo ni težav. Tako so nam v razgovoru povedali v podjetju »Kurivo«. Premoga po ceni od 1920 din za tono (velenjski, ki je najbolj iskan) navzgor in tudi drva vsake vrste po ceni od 2 do 3 tisoč dinarjev je dovolj. Tudi za žaganje drva in prevoz kurjave na dom ni nobenih težav in potrošniki so najkasneje v nekaj dnevih pošteženi.

In še Pirh Dragico na Zavodu za napredek gospodinjstva smo vprašali, »Zene najbolj občutijo pomanjkljivo preskrbo. — Zlasti jabolka, ki jih že sedaj primanjkuje in so zelo draga. Zato letos mnoge žene vlagajo sadje in zelenjavo, da bi dopolnile svojo ozimnico, ker bodo jabolka pazimi še dražja.

Jeseniške žene kandidirajo, razmišljajo in predlagajo

V jeseniški občini kandidira v občinski odbor in zbor proizvajalcev 12 žena. Z pzirom na prejšnja leta je to kar lepo število. Seveda so to te kandidature in vprašanje je, koliko teh žena bo izvoljenih.

V teh dneh smo obiskali jeseniške žene — kandidatke in se pogovarjali z njimi o njihovih in splošnih problemih občine. Iz razgovorov lahko povzamemo, da so besede češ, da žene niso zmožne odločiti in sodelovati pri delu občinskega odbora in bodočega zbora proizvajalcev, neutemeljene. Žene so pripravljene delati in večkrat so njihovi predlogi koristni, namenjeni izboljšanju stvari, na katere se večkrat pozablja. Sicer pa, — prislusnimo njim samim, naj same govorijo...

Marija Balanč: SOCIALNO SKRBSTVO IN ZDRAVSTVO

Marija Balanč je uslužbenka sanitarne inspekcije na Jesenicah. Na zboru volivcev terena Podmežaklja je edina ženska med kan-

Marija Balanč

didatki. Ke smo jo povprašali, kot tudi vse druge kandidatke, s kakšnimi problemi se namerava ukvarjati, če bo izvoljena in kakšno delo jo najbolj zanima, nam je med drugim povedala tole:

»Predvsem me zanimajo stvari, ki se me tičejo kot mater in gospodinjto ter problemi s področja socialnega skrbstva, zdravstva in vzgoje mladine. Problemov s tega področja je še mnogo nerešenih.

Morda so prav ti problemi, ki jih nekateri imenujejo zgolj »ženske« probleme, čeprav so to splošni problemi na Jesenicah najbolj pereči. Priznati moramo, čeprav morda ne radi, da na Jesenicah še sedaj nimamo mlečne kuhinje, mlečne restavracije, šolske kuhinje itd. Vse preveč se razpravlja in premalo naredi. Ze res, da denarja ni, toda včasih denar, ki je na razpolago, ni najboljšje porabljen. S smotrnim gospodarjenjem bi se prav gotovo dalo marsikaj izboljšati. Jesenice kot eden največjih industrijskih krajev ne bi smele biti brez javnega kopalnišča in — tudi ne brez zavoda za napredek gospodinjstva. Če upoštevamo, koliko žena je na Jesenicah zaposlenih, koliko je samcev, ki so neposkrbljeni, bi bil nekakšni gospodinjstvi servis neobhodno potreben.

Prepričana sem, da bi prav tu žene kot odbornice lahko marsikaj pripomogle, da bi se stanje izboljšalo.

Marija Zevnik: VEČ GOSPODINJSKIH TEČAJEV

Marijo Zevnikovo sem našla na Metalurški srednji šoli na Jesenicah. Je najmlajša kandidatka med ženskami, ki sem jih obiskala.

»Kot kandidačko so me izvolili zato, ker delam v raznih organizacijah. Pripravljena sem sicer delati,« je dejala Marija, »vendar nimam za to delo še nobene prakse.

Menim, da bo treba na Jesenicah rešiti problem nezaposlene ženske, nekvalificirane sile. Mladih deklet in žena, ki si iščejo zaposlitve, je na Jesenicah razmeroma precej. Dekleta tudi pogrešajo gospodinjstve tečaje ali vsaj tečaje, kjer bi se lahko naučile kuhati. Morda bi prav s temi tečaji lahko rešili problem nezaposlenosti žensk.

Franja Tržanova: GOSPODINJSKI CENTER IN STANOVANJSKA SKUPNOSTI

Na terenu Sava kandidira med 8 kandidati tudi Franja Tržanova, uslužbenka jeseniške železarne.

»Vesela sem, da smo našle žene vsaj toliko razumevanja, da kandidiramo,« je med drugim dejala tov. Tržanova. »Se bolj zadovoljna pa bom, če bomo vsaj tri žene izvoljene. Prepričana sem, da so nekateri problemi, katere najlaže in najboljše lahko rešijo prav žene, pa naj bo to vse od skrbi za otroke do gospodarstva.

Franja Tržanova je tajnica Zveze ženskih društev na Jesenicah. »Dolgo si že prizadevamo, da bi tudi na Jesenicah ustanovili gospodinjstvi center, vendar je naše prizadevanje naletelo na odneve šele s posredovanjem Glavnega odbora Zveze ženskih društev. Sedaj čakamo samo še

na sejo ObLO, kjer bodo sprejeli odlok o ustanovitvi centra.

Prepričana sem, da bo gospodinjstvi center lahko nudil pomoč mnogim ženam, oz. družinam in samcem in da bo prav center omogočil širšo afirmacijo žena. Seveda bodo morale vse žene delati za napredek centra, če bomo hoteli doseči popoln uspeh. Načrtov za delo imamo veliko — gospodinjstvi tečaj, tečaj za gospodinjstve pomočnice, skrb za družbeno prehrano, vzgajati nameravamo tudi mlade ljudi, ki bi se kasneje zaposlili v kuhinjah menz in bolnišnic, dalje razne usluge, krpanje, otroška konfekcija in še in še. Med nalogami št. 1 je tudi ustanovitev šolske mlečne kuhinje, kasneje tudi šolske kuhinje. Seveda je pri vsem tem še nešteto preprek, ki jih bo treba smotrno premotiti.

In stanovanjske skupnosti? Tudi to bo naša bodoča naloga. Ne bomo smele dopustiti, da bi se zgradila kakršna koli nova stanovanjska stavba, ne da bi bil predviden tudi prostor za otroke. Sploh nas čaka še veliko dela, da bodo stanovanjske skupnosti zaživele.

Prepričana sem, da bi žene s svojimi predlogi lahko mnogo koristile tudi pri izboljšanju preskrbe. Kar pogledimo jeseniške trgovine. Izbiro pravzaprav sploh ni, lokalov pa je premalo in so neustrezni. Večkrat v trgovinah tudi neupravičeno zvišujejo cene, kar gre vse na račun potrošnika.

Najvažneje je, da sedaj lahko o vsem tem razpravljamo in da bomo s svojim zastopstvom v občinskem odboru in zboru proizvajalcev lahko svoje predloge tudi zagovarjali, kar nam do sedaj ni bilo mogoče.

Stanka Ambrož: ŽENSKAM USTREZNA DELOVNA MESTA

V zboru proizvajalcev jeseniške železarne kandidira tudi Stanka Ambrož.

»Prepričana sem, da ne bom izvoljena, da kandidiram pač zato, da bi opravičili zahtevo po zastopstvu žena v zboru proizvajalcev...

Menim, da so ponekod žene še vedno na neustreznih delovnih mestih, čeprav se je v zadnjem času precej izboljšalo.

Dora Likovič: PREHRANA IN PRESKRBA OTROK

Tudi Dora Likovič kandidira v zbor proizvajalcev.

»Z ženami smo se razgovarjale o preskrbljenosti otrok med časom ko so same zaposlene. Razvidno je bilo, da je precej otrok prepustnih med tem časom uliči. Prav gotovo tega ne bomo smeli dopuščati, če bomo hoteli da bodo žene lahko intenzivno delale. Tudi prehrana je še vedno neurejena. V železarini bo treba izboljšati malice, kajti nekateri delavci niso preveč zadovoljni. Važno je, kakšni so obroki in ne koliko jih je.

Ivanka Kozar: SKRBE ZA OTROKE PADLIH BORCEV

»Ze vseskozi delam v organizaciji ZB in zasledujem življenje otrok padlih borcev. Sedaj z izravnavo štipendij otrokom so nekatere matere, vdove, ki so bolehe in nezmožne za delo v zelo kritičnem položaju. Tem bo treba vsekakor pomagati. — Glede moje kandidature pa upam, da ne bom izvoljena.

beležka

Aparat, ki ne vrača denarja

Javno telefonsko govornico, ki so jo postavili na kranjski

jeleziški postaji, so nedvomno aparat pokvarjen. Pa tudi de- težko pričakovati vsi, ki jim narja aparat ne vrača, če se je kasneje služila za pogovore. klicani ne oglaš, kakor je to na Telefonski aparat pa je že ne- aparatu napisano. Ljudje se kaj časa pokvarjen. Ljudje za- upravičeno vprašujejo, zakaj po- manj mečejo vanj kovance, in šta aparata ne popravi, ali pa tako se pogostokrat zgodi, da govorilnice ne zaklene, da ne bi zmečejo vanj več deset dinar- bilo upravičenega negodovanja jev, preden se prepričajo, da je zaradi izgubljenega denarja.

GLAS GORENJSKE

V ŠENČURJU GRADIJO NOVO ZBIRALNICO MLEKA

Potrebo po večji in sodobnejši zbiralnici mleka občutijo prebivalci Šenčurja in okolice že dalj časa. Kmetijska zadruga v Šenčurju si je že nekaj let prizadevala, da bi zgradila sodobno zbiralnico, ki bi ustrezala vsem higienskimi in zdravstvenim predpisom. V Šenčurju so sicer imeli zbiralnico mleka v bivših prostorih šenčurske mle-

karne, ki je obratovala že od leta 1909 dalje. Po desetih letih obratovanja so to mlekarino prodali, v letu 1931 pa so jo Šenčurjani ponovno kupili in je nato spet delovala do leta 1934. Nato pa je prenehala z delom, ker je pričela obratovati mlekarina v Naklem in kasneje novo zgrajena mlekarina v Čirčah.

Vse od takrat pa so bili prostori bivše mlekarne v Šenčurju prodani. Ostala je le še zbiralnica, ki se je že zadruga posluževala vse do današnjih dni. Toda stara zbiralnica je bila majhna in brez hladilnih in sanitarnih naprav, kar seveda ni več ustrezalo današnjim razmeram. V preteklih dneh so delavci

sko posloplje in zbiralnico mleka. Sedaj pa že gradijo v neposredni bližini starih prostorov novo moderno zbiralnico, ki bo opremljena z naj sodobnejšimi hladilnimi in sanitarnimi napravami in bo koristila vsej okolici. Poleg obratnih prostorov bodo tudi pisarne in skladišče za močna krmila, ki jih bodo kmetovalci lahko kupovali po želji in potrebi. Če bo ugodno vreme, predvidevajo, da bodo zgradbo izročili svojemu namenu že letos decembra ali najkasneje v januarju naslednjega leta. Po predračunu bo gradnja veljala okoli 3 milijone dinarjev. Del teh sredstev je zadruga namenila iz lanskoletnega dobička in investicijskega skla-

da, za preostali znesek pa je najela kredit.

DOBER OBISK NA BLEJSKI GOSPODARSKI RAZSTAVI

5. sezonsko gospodarsko razstavo, ki je bila odprta na Bledu od 1. maja do 30. septembra, si je letos ogledalo blizu 140 tisoč ljudi. Razstavo prireja vsako leto v zgornjih prostorih Kazine in v Zdraviliškem domu podjetje »Commerce-Bled«.

Turistični del razstave je bil letos prvič urejen v Zdraviliškem domu. Vendar pa sedaj še ni povsem zadostil geslu: gore — morje, kajti letos so razstavili le gradivo z Bleda, medtem ko turistična podzveza za Slovensko Primorje ni poslala ljubljenskih razstavnih predmetov.

Zdravka Ramuž: GOSPODARSTVO IN STANOVANJSKA VPRAŠANJA

Tov. Ramuževa že več let dela v svetu za gospodarstvo pri ObLO. Pravi, da namerava svoje delo na področju gospodarstva tudi nadaljevati.

»Na Jesenicah nam manjka predvsem najpotrebnejših lokalov — mesarije, pekarnarne in mlekarne. V zadnjem času smo se najbolj zanimali za gradnjo stanovanjskih hiš, na lokale smo pa pozabili. Tako je previsoka cena mleka, nezadostna preskrbljenost s temi osnovnimi življenjskimi sredstvi na Jesenicah tudi posledica prav pomanjkanja teh trgovskih prostorov. Zaledje imamo dovolj bogato, vendar nam tudi to ne more pomagati, če nimamo strehe, kjer bi se ti pridelki prodajali.

V bodoče bomo morali predvsem skrbeti, da pozidamo samo središče mesta in sicer s takimi stavbami, ki ustrezajo jeseniški kotlini, s stavbami, ki bodo imele v pritličju lokale, nad katerimi bo več nadstropij stanovanj. Da bi gradili veliko hiš nam ne dopušča teren sam. Seveda so vsi ti načrti odvisni od denarja.

Albina Berec: PROSVETA IN ŠOLSTVO

»Če bom izvoljena, se bom v ObLO največ ukvarjala s problemi šolstva in prosvete. Na Jesenicah imamo sicer dve osemletki, vendar

Albina Berec

je ena popo'noma brez potrebnih učil. Če bomo hoteli delati po šolski reformi, bomo morali še marsikaj izpopolniti. In šole? O vsem tem je bilo že preveč govora, da bi še ponavljali. Kljub težkim besedam gradnja jeseniške šole še vedno spi. Neustrezni prostori tudi onemogočajo delo pionirske organizacije. Brž ko bo mogoče, pa bom žrtvovala vse svoje sile zato, da pionirska organizacija, starešinski sveti, na šoli spet zaživijo.

Jeseniške žene torej razmišljajo o vseh važnih problemih občine. Razmišljajo tudi o takih stvareh, ki jih običajno pozabljamo, o stvareh ki se zde nekaterim izključno ženske, čeprav so to problemi družine, torej nas vseh.

Koliko jih bo izvoljenih bomo sicer šele videli, vsekakor pa je med kandidatkami nekaj takih, ki pri volitvah ne bi smele izpasti, takih ki so pripravljene delati. Zal pa je seveda tudi nekaj takih, ki jim ni jasno, kakšno je njihovo mesto v ljudskem odboru. Morda si nekatere celo želijo, da ne bi bile izvoljene; morda pa so le tako skrivno... Vendar tu skrivnost ni na mestu.

Vsekakor — jeseniškim ženam želimo mnogo uspehov pri njihovem nadaljnjem delu.

Lj.

VOLIVCI IN NOVI ODBORNICI

Mimo komunalnih problemov, o katerih so volivci na svojih zborih največ govorili o sedanji predvolilni dejavnosti, so se marsikje lotili tudi vprašanj zdravstvene službe, socialnega varstva in podobno, ki ljudi zelo živo zanimajo neglede na to, če je včasih prizadetih le nekaj oseb ali manjši krog prebivalstva. Zato bodo tudi na teh področjih imeli novo izvoljeni odborniki, zlasti pa tisti, ki jim bodo te naloge zaupane kot predsednikom občinskih svetov, dokaj široko torišče dela in seveda, na kar bodo morali biti še posebej pripravljeni, vrsto problemov in težav.

V SVETIH ZA ZDRAVSTVO JE VEČ KOT 100 CLANOV

V petih občinah našega okraja so samostojni sveti za zdravstvo, medtem ko je pri ostalih občinah (6) ta dejavnost povezana s sveti za socialno varstvo. Skupno deluje v vseh teh svetih več kot 100 državljanov.

Ti sveti so brez dvoma napravili veliko delo v zadnjih letih. Zlasti je bilo veliko narejenega v prevent. zdravst. službi, kar je v precejšnji meri prav zasluga množičnih akcij in sodelovanja gospodarskih in drugih organizacij. Vendar bo potrebno prav preventivno službo še bolj razširiti. To predvsem na področju zaščite matere in otroka. Občinski ljudski odbori so pokazali različno razumevanje na tem področju. Nekateri so dali več drugi manj sredstev na razpolago. Nezadostna dejavnost in skrb svetov za zdravstvo in preventivna vprašanja so pokazali v nekaterih občinah, kjer ni zdravstvenih domov oziroma niti samostojnih svetov za zdravstvo. To bi kazalo v pribodnje poboljšati. Veliko razumevanje za zdravstveno problematiko so pokazali v Železnikih. Mimo mnogih množičnih akcij in druge dejavnosti so lepo uredili tudi splošno in zobno ambulanto. Ureditev zdravstvenih domov je zelo potrebna na Jesenicah, v Tržiču, v Gorenji vasi in v Zireb, kjer le-ti, tudi kolikor delujejo, nimajo ustreznih prostorov.

MNOGO OTROK ČAKA NA REJNIKE

Sveti sa socialno varstvo so v zadnjem času posvetili dokajšnjo skrb našim najmlajšim. Seveda v okviru danih možnosti. Res je, da tudi otroci v domovih nimajo zaželenih oskrbe, ker primanjkuje sredstev. Zato so v mnogih krajih zaupali neposkrbljene otroke izbranim rejnikom. Tu je beseda namreč o tistih otrocih, ki sploh nimajo staršev oziroma se le-ti ne zanimajo zanje. Taki otroci, ki so po domovih pa so prikrašani za mnogo udobnosti, dasi jim skupnost nudi veliko skrb in da mnoga sredstva. Zato so take otroke dajali rejnikom. Samo v občini Kranj je 37 takih otrok pri rejnikih. Malo pa se je ta oblika rejništva wveljavila na Jesenicah, v Skofji Loki in drugod.

Na raznih zborih volivcev je bilo govora tudi o mlečnih in šolskih kuhinjah. Morda bo kazalo, da se o tem podrobneje in konkretno pogovore prizadeji starši na roditeljskih sestankih in skušajo povečati skupne prispevke za te kuhinje. To bo seveda v prid le njihovim otrokom.

Prav tako bo v mnogih krajih potrebno več misliti in seveda tudi delati pri urejanju otroških igrališč, posvetovalnic za otroke in matere itd. Mnogo je teh vprašanj, ki so jih volivci povedali na svojih zborih. Če bodo volivci, se pravi prebivalci sploh, tudi v reševanju takih in podobnih, na videx drobnih a po vsebini važnih vprašanj, pripravljeni pomagati izvoljenim odbornikom, potem bodo brez dvoma vsi naštetih problemi dokaj laže rešljivi kot sicer.

M. K.

Kulturne dobrine širokim množicam

Preosnova poklicnega gledališča - prvi korak k povezovanju poklicnih in nepoklicnih gledaliških prizadevanj

Na seji OLO Kranj, dne 23. IX. sta se razprave o reorganizaciji Prešernovega gledališča udeležila tudi Zvezna ljudska poslanca Boris Ziherl in Roman Albreht. Medtem ko je bil govor tov. Ziherla objavljen v »Glasu Gorenjske« dne 4. oktobra, objavljamo tokrat v celoti govor tovariša Romana Albrehta.

Ze nekaj časa spremljam vaše razgovore o preosnovi Prešernovega gledališča. Ko sem poslušal misli, ki jih je povedal predsednik Sveta za prosveto in kulturo tovariš Beznik o tem, kaj naj v bodoče počne Prešernovo gledališče, sem si mislil: Če bi dejansko Prešernovo gledališče, tako kot je danes, opravljalo vse tisto gledališko delo, ki ga nam je opisal tovariš Beznik, potem bi takoj predlagal ljudskemu odboru naj preneha razpravljati o preosnovi Prešernovega gledališča.

In vendar tega ne nameravam predlagati, ampak bi rad povedal nekaj misli v prilog preosnovi Prešernovega gledališča. Vzrok temu leži v dejstvu, da ne verjamem v obljube, ki jih je povedal tovariš Beznik, ker ne verjamem, da so izvedljive pri takem statusu gledališča in s tako njegovo usmerjenostjo. Izkušnja nam namreč govori, da se poklicna gledališča omejujejo samo na lastno reproduktivno dejavnost in da ne skrbijo za širši razmah in procvit gledališke umetnosti. Bistvo preosnove Prešernovega gledališča, kot jo jaz razumem, pa zaseduje ravno to, da bi to ustanovo zasnovali tako, da bi posredovala gledališki javnosti in kakovostne prireditve poklicnih ustanov in da bi poskrbela za to, da amaterska gledali-

sožitje in delo teh družbenih institucij zavisi od zrelosti in duhovne oblikovanosti slehernega ljudskega odbornika in člana delavskega sveta. Če torej govorimo o preosnovi Prešernovega gledališča v Kranju, imamo pred očmi te delovne ljudi in njihovo duhovno življenje, imamo pred očmi številne delovne ljudi, ki imajo silno veliko veselja za gledališko delo, pa o njihovem praktičnem usposabljanju za uspešno gledališko udejstvovanje nihče ne vodi računa. Zato me ne morejo zadovoljevati deklaracije o tem, kaj naj vse dela Prešernovo gledališče tako kot je, ker že danes vem, da tega ne bo delalo, ker v to smer sploh ni orientirano in ker se v taki obliki kot so naša gledališča doslej, za omejeno delo ne bo zainteresiralo.

Zame pa je še drugo vprašanje, ki ga imam pred očmi. V mislih imam namreč upravljanje gledališč, v najširšem smislu te besede. Gledališče je namreč tista kulturna in vzgojna ustanova, ki mora biti nenehno povezana z duhovnim in družbenim življenjem področja, na katerem deluje. Ta povezanost pa se doseže tudi s tem, da izročimo upravljanje ustanove širšemu krogu javnosti. Marsikdaj slišimo, naj bi se delavci brigali v glavnem za proizvodnjo, za materialna vprašanja, kulturo in umetnost pa naj prepušče za to pooblaščenim osebam. Takih mnenj in nazorov je v kulturnih krogih pri nas precej. Seveda so zmotna. Delavci se morajo zanimati tudi za probleme kulturnih, vzgojnih in ostalih ustanov, ker te ustanove vendar oblikujejo podoba našega človeka. Za te ustanove pa se bodo zanimali le tedaj, če bodo imeli možnost v njih neposredno delovati in če bodo te ustanove neposredno upravljali. Samo na ta način se bodo spoznali s problemi, s katerimi so zaposlene te ustanove, v reševanje problemov pa

sredstvo za odražanje idej, nazorov itd. V tem smislu torej ne bi mogel trditi, da je gledališče ali katero koli področje umetnosti že povsem svobodno vseh družbenih, ideoloških problemov in da gre sedaj samo zato, da najde sama sebi svoj smisel. Po mojem mnenju nekaj takega lahko razglašajo samo ljudje, ki bi se radi izognili družbenim odgovornostim, ki jih umetnost ima in družbenemu poslanstvu, ki ga mora gledališka umetnost kot vse ostalo opravljati.

V zvezi z gledališčem gre še za nekatera druga vprašanja. Če v naši razpravi govorimo tudi o sredstvih, ki jih potrosimo za gledališče, govorimo o tem zato, ker se nam zdi, da bo v bodoče treba kompleksneje razmišljati o duhovnem življenju našega delovnega človeka. Mi bomo morali razmišljati o tem, kako sploh odpreti pot h kulturnim dobrinam mnogim delovnim ljudem, ki ne čutijo še potrebo po kulturnem življenju in izživljanju, ker jim to praktično tudi z gmotnega vidika še ni omogočeno. V tem smislu menim da bo res treba razmisliti o ustanovah kot so čitalnice, delavske šole itd. Mi namreč, ne bomo uspeli razširiti razgledanosti delovnih ljudi, če jim ne bomo razgrnili vpogleda v sodobno družbeno dogajanje, v gospodarstvo, v celotno družbeno problematiko na najrazličnejša umetnostna področja itd. Mislim, da moramo gledati problem gledališča v sklopu te duhovne rasti delovnega človeka. Seveda če bomo stvar gledali v tej celoti, bomo ugotovili, da imamo še obilo stvari, ki nam jih je rešiti zato, da bi obogatili kulturno življenje delovnega človeka. Pri odrajanju kulturne politike pa je nenehno treba imeti pred očmi elementarne potrebe delovnih ljudi in njihovo duhovno življenje. Celu najnaprednejši narodi se dobro zavedajo, da brez elementarne izobrazbe in temeljne kulturne vzgoje delovnih ljudi ni pričakovati bogatega vzpona duhovnega življenja in umetnosti. Prav tako pa ni pričakovati resnega vzpona v oblikovanju družbenega sožitja. Vsled tega na Angleškem, na Norveškem, na Švedskem in v številnih drugih državah ustanavljajo najrazličnejše ustanove za izobraževanje, za umetnostno in ostalo duhovno oblikovanje delovnih ljudi. Tam prebivajo barikade nekdanj samo na ozek krog orientiranih ustanov in celo najvišje institucije, kot so univerze itd. pošiljajo na delo z delovnimi množicami. Nekdo je okvalificiral tako skrb za orientacijo v kulturni politiki za birokratsko stališče. Če si kdo upa taka prizadevanja tako okvalificirati, potem prepuščam presojo tega vrednotenja njegovi osebni moral. Ne vem, če bi lahko mirne duše okvalificirali za birokratski pojav skrb zato, da v danih pogojih damo prednost duhovnemu napredku osnovnih delovnih množic in da v tej smeri orientiramo vse naše kulturne in vzgojne ustanove.

To so misli, ki me vodijo k temu, da podpiram predlog Socialistične zveze in sindikatov v taki obliki kot je predložen in bom zanj tudi glasoval. Mislim, da je to predlog, o katerem je vredno razmisliti in ga je vredno osvojiti. Seveda pa pomeni preosnova Prešernovega gledališča samo enega izmed ukrepov, ki jih bomo morali še podvzeti na področju skrbi za duhovno oblikovanje delovnih ljudi pri nas.

Ce nam bo sreča naklonjena, bomo tudi to hišo nasproti, to je Dom sindikatov spravili pod streho in jo uredili. Na ta način bomo dobili praktične materialne pogoje za nadaljnji razmah duhovne in družbene dejavnosti delovnih ljudi. Duhovno življenje delovnih ljudi ne more biti zadovoljeno z deklaracijami, ono zahteva gmotnih pogojev in potrebnih primernih organizacijskih enot, ki ga omogočajo in usmerjajo.

Roman Albreht

»NIZAVA«
na odru
v Skotji
Loki
(1957)

ška dejavnost, ki trenutno živi v zelo težkih pogojih, pride do večjega razmaha. Menim, da je slabo, da delamo prepad med poklicnimi gledališkimi delavci in med nepoklicnimi gledališkimi delavci. Moje osebno mnenje, prosim je, da je kultura določenega naroda rezultat vseh duhovnih prizadevanj vseh ljudi. Kulture ni mogoče vrednotiti samo po najvišjih dosežkih, ampak tudi po duhovnih vrednotah slehernega prebivalca. Mislim, da je nesrečno graditi neke barikade med tako imenovano poklicno gledališko dejavnostjo in med amaterskim gledališkim prizadevanjem. Sodim, da je nepoklicno gledališko delo lahko tudi izvor za dragocene pridobitve. Seveda delim mnenje s tistimi tovariši, ki pravijo, da povprečen amater ne bo dosegel umetniške ravni tistih, ki so se za gledališko dejavnost posebej izšolali, posvetili temu poklicu vse svoje življenje in ki imajo zato tudi potrebne umetniške pogoje. Mislim pa, da v naših družbenih pogojih, kjer kultura in umetnost ne smeta biti rezervirana samo za ozek krog ljudi, ki so že zreli in ki že povsem čutijo notranjo potrebo po kulturnem življenju in izživljanju, ne moremo umetniškega delovanja zavirati v ozke oltrove poklicnih ustanov in pri tem zanemarjati duhovno življenje delovnih množic. Mi se moramo orientirati na to, da omogočimo čim širšim slojem delovnih ljudi na najrazličnejše načine in možnostmi, da praktično pridejo do kulturnega življenja, da pridejo do aktivnega sodelovanja v umetnostnih prizadevanjih itd. Treba se je zavedati, da neposredna socialistična demokracija, razvijajoča se socialistično družbeno

bodo vnesli svojega duha, svoje poglede, svoje nazore. Vsled tega mislim, da je tudi s tega vidika potrebno, da preosnovimo Prešernovo gledališče v institucijo, ki bi povezovala poklicna in nepoklicna gledališka prizadevanja, ki bi na ta način pritegnila k svojemu delu širši krog gledališke javnosti in bi tako postala dejanska ustanova, ki bi živela sredi našega družbenega dogajanja.

Nekateri se sklicujejo, da je zahteva po obstoju poklicnega gledališča v Kranju utemeljena s kulturno tradicijo slovenskega naroda. Nobenega dvoma ni, da ima gledališka dejavnost pri nas dostojno mesto. Toda dokazovati s kulturno tradicijo slovenskega naroda nujnost poklicnega gledališča v Kranju, torej diktirati določeno organizacijsko obliko gledališča, je pa vendar malce prehudo. Jaz bi se ne upal sklicevati se na tradicijo, temveč bi raje priporočil, da skrbno preanaliziramo objektivne duhovne razmere in potrebe sodobnega delovnega človeka na Slovenskem in posebej na Gorenjskem in da temu primerno odredimo značaj in organizacijsko obliko gledališča.

Danes smo tudi slišali, da so vsa družbena vprašanja pri nas že spravljena z dnevnega reda, da nacionalen, socialni in tako dalje problemi prav nič več ne pretresajo naše družbe. To se pravi, da gledališka dejavnost ne teži več za tem, da v določenem idejno-moralnem smislu oblikuje gledališko publiko. Jaz si ne bi upal tako pogumno trditi nekaj takega. Mislim, da imamo v naši državi še veliko družbenih problemov, ki se v duševni nadgradnji odražajo še na zelo različne načine in da zato predstavlja umetnost še vedno zelo dragoceno

filmi, ki jih gledamo

DEZELA FARAONOV

Gledalec se po ogledu tega filma nehoče vpraša, komu gre pravzaprav zasluga, da učinkuje film tako veličastno... pompozno? Vsekakor je nemajhna zasluga v kinemaskopskem sistemu, čudovitih barvah, v množičnih prizorih, ki so zrežirani z mojstrsko roko, in v napeti pripovedi zgodbe. Prav kakor so se ameriški producenti pokazali v tem filmu kot mojstri velikega kalibra, kar zadeva obrtni-

ško plat filmske obdelave, tako jim ne smemo odrekati priznanja, da se prav dobro razumejo tudi na potvarjanje zgodovine. Brez nadaljnjih ugibanj lahko zapišemo, da gledamo v tem primeru »hollywoodsko zgodovino« Egipta pred 5000 leti. Igra ne presega povprečja, medtem ko je režiser Hawks pravi virtuoz, zlasti kar se tiče množičnih prizorov. Sicer pa — film je vreden vse pozornosti! aa

OB TEDNU MUZEJEV

MUZEJI NA GORENJSKEM

Na področju muzejske dejavnosti je bilo po vojni na Gorenjskem precej storjenega. Labko trdimo, da se je ta dejavnost po vojni pravzaprav šele začela. Ob predvojnem loškem muzeju, je bilo po osvoboditvi ustanovljenih precej novih muzejev in organiziranih dokaj pomembnih memoarnih zbirk. Na novo sta bila ustanovljena muzej v Kranju in v Radovljici, razen njih pa urejenih še sedem memoarnih zbirk, in sicer v Trzinu (kjer sedaj že prerašča v muzej splošnega tipa). Tekstilni muzej pri Srednji tebiški tekstilni šoli v Kranju, tebiška zbirka v Zeleznikih, kovaški muzej v Kropi, tebiški muzej na Jesenicah in muzejski zbirki na blejskem otoku ter blejskem gradu. V pripravi je tudi muzej talcev v Begunjah.

Ob tako pestri dejavnosti, za katero je prišla iniciativa s terena, je razumljivo, da še ni vse urejeno tako, kot bi moralo biti. Predvsem manjka muzejem na Gorenjskem organ, ki naj bi vsi to pestro muzejsko dejavnost na Gorenjskem, oziroma na področju Okrajnega ljudskega odbora Kranj, usklajal in strokovno nadziral. Zategadelj bo treba v prihodnje, prav zaradi izrednega pomena, ki ga imajo dobro urejeni muzeji in zbirke za razvoj turističnega prometa, več razpravljati tudi o organizacijski strukturi muzejev na Gorenjskem. Najti bo treba take oblike, ki bodo vzpodbudile to dejavnost, jo še bolj približale vsem delovnim ljudem in jo napravile za še močnejšega činitelja v razvoju ljudskega prometa.

Vzgledeov za uspešno muzejsko dejavnost na Gorenjskem ne manjka. Kranjski muzej je s spretno kombinacijo muzejske in galerijske dejavnosti, postal najbolj obiskana tovrstna ustanova v Sloveniji. On je že doslej zelo uspešno posegal na področje vzgoje mladine, saj vsako leto obišče njegove razstave po 60 do 70 šolskih skupin. Labko trdimo, da je osnovno geslo letošnjega tedna: »Mladino v muzeje«, kranjski muzej v preteklosti po najboljših močeh izpolnjeval. Morda bi prav zato kazalo, da se z izdatnejšo podporo omogoči kranjskemu muzeju, tako dejavnost razviti tudi v drugih krajih na Gorenjskem. Na ta način bi se ustvarile osnove nekega koordinacijskega centra za vse gorenjske muzeje in zbirke, ki pa bi v prihodnosti lahko dobile tudi trdnejše organizacijske oblike.

Slaba stran v dosedanjem razvoju muzejev na Gorenjskem je vsekakor to, da se je preveč težilo k ustanavljanju muzejev splošnega tipa. Za turistično tako interesantno področje kot je Gorenjska, muzeji splošnega tipa res niso interesantni. V takem muzeju lahko človek dobi samo silno površen splošen vpogled v muzejsko dejavnost. To pa niti z vzgojnega niti s turističnega stališča ni priporočljivo.

Za Gorenjsko so na vsak način mnogo bolj interesantni specializirani muzeji in muzejske zbirke. Zakaj bi, denimo, morali v radovljiškem muzeju zbirati vse mogoče muzealije od predzgodovinskih najdb do partizanske puške? Nedvomno bi bilo za Radovljico z vzgojnega in s turistično-prometnega stališča mnogo bolj zanimivo dobro organizirati in kar se najbolj za popolno opremiti čebelarški muzej, kjer se lahko razstavijo res pomembni eksponati, ki bodo mnoge turiste močno zanimali. Tudi v Trzinu bi bilo potrebno temeljiteje razpravljati o tem, če se splača, da obstoječa tebiška zbirka prerese v muzej splošnega tipa. Prav tako je z ostalimi muzejskimi zbirkami po gorenjskih krajih. Čim bolj bodo one specializirane in izpopolnjene, tem bolj privlačne bodo za obiskovalce. Seveda pa je prvi pogoj, da so dobro in strokovno urejene.

Po obdobju, v katerem je bil zaradi sprostitev ljudskih ustvarjalnih sil povzročen bujen razvoj muzejske dejavnosti, prebajamo v obdobje, ko je treba s potrpežljivostjo in s temeljitimi analizami prečistiti mnoga vprašanja, ki so bila v prvem obdobju zanemarijena in postavljena na drugo mesto. Pri razmišljanju o novi organizaciji muzejske dejavnosti pa moramo paziti, da ne bo splabela tista iniciativa, ki je v preteklosti privedla do vseh teh rezultatov, s katerimi se danes ponajamo.

Prav je, da morda prav letos ob »Tednu muzejev« začnemo razmišljati o teh problemih in jih poskušamo do priblednjega leta čim bolj rešiti. Pričujoči sestavek imam samo kot skromen uvod v to razpravo.

S. BEZNIK

Tudi kranjsko kulturno-prosvetno društvo »SVOBODA« je zbralo ob 1. maju svoje člane. Odhajali so največkrat na Kofce, Jošta in Smarjetno goro. — člani kranjske »Svobode« na izletu 1. 1934

Si že
naročnik

GORENJSKE
REVije ZA KULTURO

Gospodarstvo in žene v številkah

RECEPTI

Zeno zasledimo danes že skoro na vseh delovnih mestih. Da, celo na nekaterih takih, ki nje- nim telesnim in duševnim sposobnostim niso ustrezne. Podatki kažejo, da je v kranjskem okraju v letošnjem prvem polletju od 44.299 zaposlenih 17.213 žena. Pisana struktura zaposlitve žena kaže, da je največ žena zaposlenih v industriji (predvsem tekstilni in elektro) in sicer kar 10.098, v trgovini in gostinstvu 1550, kmetijstvu 563,

gozdarstvu 297, gradbeništvu 118, železniškem prometu 211, ostalem prometu 111, obrti 547, kulturno prosvetni dejavnosti 643, državnih organih 856 in komunalni dejavnosti 96 žena. 981 žena pa je zaposlenih v privatnem sektorju, bodisi v obrti ali kot gospodinjinske pomočnice. Pred vojno je bilo pri nas zaposlenih veliko več žena v poklicih, ki nudijo usluge, sedaj pa število žena v teh poklicih vedno bolj pada, kar prav gotovo ni zaželeno.

še vedno primanjkuje. Tudi povpraševanje po gospodinj- skih pomočnicah je zelo veliko. Vendar se ženske bodisi otepajo teh služb, ali pa nimajo za te zadostnega znanja. Zato bo nujno misliti tudi na tečaje, kjer naj bi se usposabljele gospodinj- nje-pomočnice.

Dekliška čepica

Narejena je zelo enostavno. Najprej izmerimo obod glavnice, nato še od ušesa do ušesa in od čela do temena. Da bomo lahko preračunale pentlje za nasutek, naredimo vzorec pletenja. Zanj nasujemo 20 pentelj in še 2 krajni. Pletemo 10 vrst. V našem primeru je vzorec pletenja sledeč:

10 vrst: 1 leva, 1 desna (prožen rob). 10 vrst: 1 desna, 1 leva, menjaje (biserni vzorec); nato sledi 10 vrst samih desnih. Ponavljamo le biserni vzorec in desno prog. Vzorec pa zberemo lahko poljubno.

Potrebno preračunano število pentelj nasujemo na 4 pletilke, in sicer bolj na rahlo. Pletemo od zunanega roba proti sredini. Ko smo napravile čez nasutek 2 vrsti, začnemo s snemanjem. In sicer v nasprotnih straneh, ob obeh ušesih in v vsaki vrsti. Snemamo po tri pentlje, tako da prvo samo predenemo, ne da bi jo popletle, naslednji dve

pletemo desno, čez nastalo pentljo (iz dveh popletenih) potegnemo prvo, ki smo jo predejale iz ene pletilke na drugo. Tako snemamo tako dolgo, da nam ostane med snemanjem le 6 pentelj, na vsaki pletilki po tri. Volno odtrgamo, pustimo daljšo nit in z njo zašijemo skupaj preostale pentlje z nevidnimi vbodi. Zunanji rob čepice lahko obkvačkamo ali ga pletemo. Na konceh ob ušesih prišijemo za male deklice dva svilena trakova, za večje pa vsijemo v srednji rob (ob snemanju) jekleno pero, da drži čepico čez ušesa.

Po sodobnem gospodinjstvu

Podatki Okrajne posredovalnice za delo v Kranju kažejo, da je bilo konec marca letos v kranjskem okraju 633 nezaposlenih oseb. Ta številka je v primeri z zaposlenimi tako majhna, da o brezposelnosti kot o resnem problemu ne moremo govoriti. Bolj značilna je druga številka — od teh ljudi, ki nimajo stalne zaposlitve je kar 88% žensk. Predvsem narašča število poročenih žena, ki si iščejo zaposlitve. Od skupnega števila 557 nezaposlenih žensk je namreč 234 poročenih žena.

Med nezaposlenimi so v glavnem nekvalificirane osebe ali pa take, katerih kvalifikacija in strokovna sposobnost ne ustreza potrebam gospodarstva. Saj je od skupnega števila nezaposlenih žensk preko 74% nekvalificiranih.

Eden vzrokov za trenutno nezaposlenost žena je tudi večja strogost pri zdravniških pregledih pred zaposlitvijo. Precej zdravstveno šibkih oseb bi moralo delati manj kot je normalni delovnik, vendar se le-teh gospodarske organizacije branijo, delavnih mest s skrajšanim delovnim časom pa je zelo malo.

V tekstilni industriji, ki zaposluje največ žensk, pa se branijo žensk predvsem zaradi ukinitve nočnega dela.

Ženske naj bi se vse bolj zaposlovale v hišni in domači obrti, saj vemo, da tu delavk

Prikupna obleka za jesen in zimo. Čeprav enostavna, je vendar elegantna.

JEDILNIK
Jetrni usukanec v juhi: 10 dkg jeter ali vranice, 15 do 20 dkg moke, majaron, sol, jajce, poper, voda.
 Jetrna ali vranica nastrežemo in zmešamo v skledi z moko, soljo, majaronom in jajcem. Vse to umešamo najprej z vilicami, nato usučemo še z rokami. Usukanec lahko zakuhamo v juhi ali vodi, lahko pa ga na masti ali maslu prepražimo, zalijemo z vodo in kuhamo 10 minut.

Testenine s cvetačo in zelenjavo: Velika cvetača, slan krop, 35 dkg testenin (spageti), 3 dkg masti, nekaj rezin suhe slanine, malo suhega mesa ali klobasa, 1/2 l stročjega fižola, 5 dkg masti, sol, zelen peteršilj, zabela.

Cvetačo skuhamo v slanem kropu, prav tako testenine. Kuhamo vsako zase. Kuhane makarone odcedimo, preplaknemo z mrzlo vodo, nato jih prepražimo na masti s sesekljano slanino, suhim mesom ali klobaso. Stročji fižol zremo in dušimo z malo vode do mehkega. Ko je vse kuhano, denemo v skledo cvetačo, jo obložimo s prepraženimi makaroni in stročjim fižolom. Cvetačo zabelimo s prepraženimi drobtinicami. Namesto fižola lahko dušimo paradiznike.

JUŠNA ZELENJAVA

Pripravimo po 30 dkg korenja, peteršilja (korenine), zelene, pora, nato pa še 10 do 20 dkg zelja, zelenega stročjega fižola in podzemne kolerabice.

Vso zelenjavo dobro očistimo, operemo in posušimo, nato jo zmeljemo na mesnem stroju. Na 1/4 kg zelenjave računamo 6 dkg soli, ki jo zamešamo med zelenjavo. Zelenjavo nato tesno nafilamo v kozarce tako, da ni nikjer zračnih presledkov. Polne kozarce zavežemo. Pri uporabi te konzerve moramo upoštevati, da je slana, in paziti, da jedi ne presolimo.

PRAKTIČNI NASVETI

Za čiščenje izdelkov iz polivinilne zadostuje, da jih obrišemo s krpo ali umijemo z vodo, v kateri po potrebi raztopimo malo sode ali pralnega praška. Za doseg lepšega leska pri tekačih ali podlitu lahko uporabljamo loščila za parket.

Izprašeno preprogo zdrgnemo z drobno strto soljo, nato jo skrtamo, zbršimo z vlažno krpo, ki jo med brisanjem večkrat speremo. Po takem čiščenju se barve zelo osveže.

Preproge tudi očistimo in osvežimo, če jih zdrgnemo z ožetim kislim zeljem ali če jih stepemo na suhem snegu. Po snegu jih premikamo taško dolgo, dokler ni sneg pod njimi čist.

Poceni sredstvo za čiščenje preprostih preprog je časopisni papir. Natrganega na koščke navlažimo z okisano vodo in z njimi zdrgnemo preprogo.

1+3=4 dobro (1) odlično (5) *mlada rast* *1+3=4 dobro (1) odlično (5)* *mlada rast* *1+3=4 dobro (1) odlično (5)*

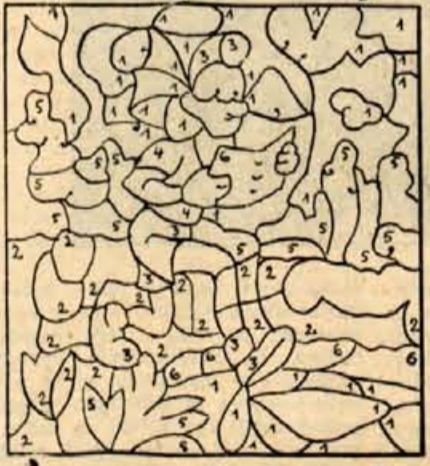
VEVERICA IN SRAKA SLIKANICA ZA BISTRE GLAVICE

Visoko v rogovili je imela sraka svoje gnezdo, v duplu pa veverica svoje domovanje.

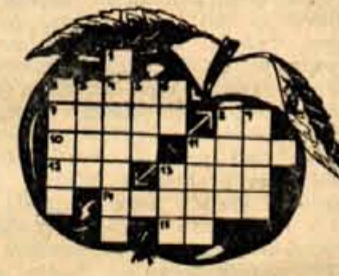
»pa dobro, čemu ti bo to? Je mar za jesti?«
 »Za jesti, za jesti!« Ti misliš samo na to!« je zavrnila sraka, »za jesti je na polju in v gozdu vsega zadosti. To pa je zaklad, pravzaprav bogastvo, ki je več vredno ko ves žir, ki ga veverice v sto letih spravite skupaj! Vedi torej, da sem bogata, celo zelo bogata sraka!«
 Veverica je bogato srako močno občudovala, v sebi pa ni čutila nobene potrebe po takem bogastvu. Odsila je in se spet posvetila svojemu delu.
 Gozdovi so porumeneli. Prišlo je deževje in za njim je zagospodarila v deželi zima. S sivega neba je pričel padati sneg in padal, padal... Pokril je z debelo odejo trate in gozdove in ko je nehal padati, je pritisnil mraz, da je drevje pokalo. Gozd še ni pomnil take strašne zime.
 Pri veverici je vsa prezebla potrkala sraka.

»Ti, veverica,« je dejala, »daj mi no nekoliko tistega tvojega žira. Ga bom pač jedla, če ni drugače.«
 »Žira ne morem dati, ker sem ga nabirala za hudi zimski čas,« je odgovorila veverica, »glej, glej, mar nisi več bogata sraka? Mar nimaš več zaklada, ki je več vreden kot ves žir, ki ga moremo veverice zbrati v sto letih?«
 »Imam, imam,« je hitela sraka z odgovorom, »saj ti ga dam v zameno za žir!«
 »Ne potrebujem ga,« je odvrnila veverica. Ker je bila dobrega srca, je sraki vendarle dala jesti, da si je ošabnica nekoliko opomogla. Potem jo je odpravila, rekoč:
 »Več ti ne morem dati, zamenjaj svoje bogastvo za žir kje drugje.«
 Sraka je poparjeno odšla in kmalu kljub svojemu bogastvu od glada klavrno poginila.

Pobarvajte dele slike, ki so označeni s številko 1 - modro, 2 - svetlo zeleno, 3 - rjavo, 4 - rdeče, 5 - temno zeleno, 6 - črno! Dobili boste zanimivo podobo

KRIŽANKA »JABOLKO«
Vodoravno: 2. letni čas; 7. žena, ki je izgubila moža; 8. srbski predlog; 10. ost, orožje ose ali čebela; 11. ogenj, ki je naznanjal prihod Turkov; 12. nekateri; 13. stara ploskovna mera; 14. skupine šotorov; 15. daljša pesnitev.
Navpično: 1. dodati sli; 2. tisti, ki leži ali pride z juga; 3. en, števnik; 5. vzklik; 6. predlog; 8. popravilalec ur; 9. zelišča; 11. vrela voda; 13. ena in druga.

Bilo je jeseni, ko gozdovi prično žareti v zlatu in škrlatu. Veverica je spravljala žir za zimo, sraka pa jo je opazovala s svoje rogovile.

»Kaj se vendar toliko ženeš?« je vprašala veverico.
 »Žir zbiram,« je le-ta odgovorila. Sraka je zaničljivo zavreščala: »Žir! S tako beračijo se pa jaz sploh ne ukvarjam! Poglej, kaj jaz zbiram!«
 In je sraka povabila veverico v rogovilo. V svojem gnezdu ji je pokazala kupček bleščočih kamenčkov in čudnih, svetlih malih predmetov.
 »Vidiš, to jaz zbiram!« je dejala s ponosom. Teh predmetov sicer ni zbirala, marveč kradla okrog človekovega bivališča, ker sicer bi ne bila tatinška sraka.
 V sračjem gnezdu se je bleščalo, da je veverici kar vid jemalo.
 »Ojej, kako se to sveti!« se je ta začudila.
 »Da, da,« se je šopirila sraka, »to ti je krasota, kaj? Cel zaklad je to, ti rečem!«
 »Res je lepo,« je priznala veverica,

Lisica je prav rada obiskovala kokošnjak. Niso to bili vljudnostni obiski, res ne, nego so je lisica nepovabljen pojavila ter vsakokrat odnesla kuro, s katero se je hudobnica nekje potem mastila. Petelin je bil ves ogorčen in je dolgo tuhtal, kako bi lisici onemogočil ropanje kokošnjaka. Ker je bil bister, se je nekega dne spomnil, da bi se našelil v leva.
 »Če bo hudoba videla leva v kokošnjaku, si ne bo upala blizu,« je menil bistri petelin.
 Kure so bile nad njegovo domisljico vse iz sebe od navdušenja. Hitro so mu skrojile in sešile plašč, ki je bil do pičice podoben levji koži. Za pokrivalo so umetelno izdelale silno levje grivo, za telo pa ustrojile kratkodlako kožo, ki se je končavala v rep z značilnim levjim šopom.

Petelin si je nataknil levjo obleko ter je bil na mah videti kot pravi lev.
 »Ejdun,« je dejal, ko se je pogledal v zrcalu, »saj sem bogme pravi pravcati lev!«
 Junaško je stopil po dvorišču in kure so bile nanj nič koliko ponosne. Pa se je prihlutila h kokošnjaku lisica in ko je zagledala leva, se je potuhnula in si ni upala blizu.
 »Jojme,« je pomislila, »od kod neki lev? Res je majhen, a je vendarle lev!«
 Ze se je obrnila, da bi potuhnjeno, kakor je prišla, odšla, ko je petelin zakikiral.
 Tedaj pa lisica hop! nazaj — in hop! po petelinu v levji koži! Odsela je nesrečneža iz srede prestrašenih kur ter ga z levjo kožo vred zavlekla v svoj brlog.
 »Kdor hoče biti lev, naj ne kikirkal!« je menila in petelina-leva z zadovoljstvom požrla.

UGANKE
 Svetel je prostran, sega do neba, v sončku nasmijan, z mrakom odvihra. Dan
 Mrak jo prinese, zora odpelje, drevi se vrne, nima nedelje. Noč
 Listje otrasa, ceste pometa, z dežjem se brati, sneg nam obeta. Burja

REŠITVE:
Križanka »Brigadirka«: Vodoravno: ar, ti, aga, kipar, sonet. Navpično: ata, brigadir, kos, in, pa, a, t.
MAGIČNI KVADRAT
 1. potok, 2. okopi, 3. tomos, 4. opore, 5. kisel.
Posetnica: SMARJETNA GORA

MIMI MALENSKI KONIC 78
VIGENECI ROMAN

Dominik je težko, počasi vstal. Z obema rokama se je oprijel mize, kakor bi se bal, da se bo sicer pri priči pogнал v mlajšega bratranca. Ko je odgovoril, se mu je glas zatikal, postal je še bolj goltniški kot navadno:

„Kdo pa so tisti pošteni ljudje? Gotovo Špan, morebiti še Heteri in nihče drug! Za tiste sem prasec! Zakaj? Ker delam zase, oni bi pa radi videli, da bi nasipal piče v njihova korita! Zapomni si: kolo ste mi podžagali, toda mene ne boste! Mene nikoli!“ Udaril se je s pestjo po širokih prsih. „Ne, mene ne boste!“ je zadrto kriknil, ker ni mogel več obvladovati togobe. „Nihče mi ne bo nagajal, tudi ti ne, smrkavec!“

Aleš se je čutil spričo Dominikovih besed malce osramočenega, bilo mu je kakor tisto noč, ko ga je Dominik tepel za vigencem. Vse skupaj je bila fantalinska objestnost, toda tega bi za nič na svetu ne priznal. Zato je odgovoril ujedljivo in predrzno:

„Zate nisem smrkavec! Ponovi besedo, če se upaš! Nocoj nisem pijan in tudi za vigencem nisva! Nisem ti še izplačal tistega... že veš, kaj mislim!“

Dominik je okretno skočil okoli mize, vzdignil lopatasto desnico, na kateri mu je manjkal sredinec in nameril. Tisti hip je planila izza mize Ana in se oklenila njegove roke.

„Dominka, pomisli kaj delaš!“ je kriknila vsa iz sebe.

Skušal se je je otrestiti, toda ona se ga je oklepala in medtem, ko ga je držala z obema rokama, je neprestano ponavljala:

„Aleš, pojdi ven, pojdi ven, lepo te prosim, pojdi...“

Aleš je drhte gledal Dominika. Tako besnega ga ni videl še nikoli, skoro bal se ga je. Vedel je, da bi jih izkupil, če bi se udarila, toda v tem trenutku bi bil rajše čutil na sebi bratrančeve pesti, kot da je moral gledati, kako se Ana ne-bogljeno bori zanj. Dominik se je očitno samo zato ni mogel otrestiti, ker je ni hotel s silo odriniti. Aleš ni več vzdržal, skočil je k Ani in jo vlekel proč od Dominika:

„Ne oklepaj se ga, da bi me branila! Ne oklepaj se nič-vredneža! Prišel je v našo hišo in zdaj je, kakor da je zabil klin med nas, razdvojil nas je! Tak izpusti ga, ti rečem!“

„Ne, ne,“ je bebljala prestrašena Ana, po licih so ji drle solze.

Pehali so se sem in tja. Končno se je Dominik osvobodil Ane. Hlapec in Urša sta vstala, mislila sta, da bo zdaj planil na Aleša. Toda Dominik se je umaknil, premeril Aleša od nog do glave in zaničljivo siknil:

„Ne bom udaril, čeprav izzivaš! Tebe bi bilo treba z leskovko, ne s pestjo, tako si še smrkav! Povedal pa boš, kdo je podžagal kolesa, rad ali nerad!“ Obrnil se je k oknu, kakor bi hotel pokazati, da je zanj stvar opravljena.

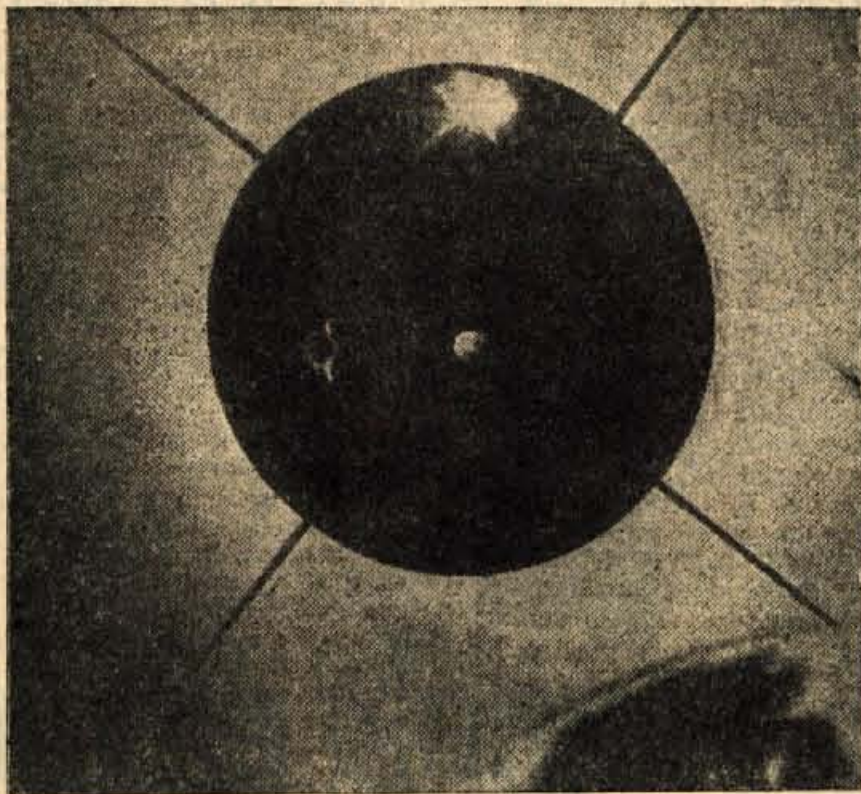
„Ne bom,“ je zatrdil Aleš, ki je čutil, da je najbolje, če se umakne. „Če me boš gnal na sodnijo, bom pričal proti tebi!“ Ne da bi čakal odgovora, je šel iz hiše.

Urša je pobrala posodo, zamrmrala, da v taki hiši ne bo več služila in šla. Za njo se je izmuznil hlapec. Ana se je vrgla na klop pri peči in krčevito zaihtela. V hiši je postalo vse tiho, samo Anin jok je trgal tišino.

Dominik je nekaj časa strmel skozi okno, potem je stopil k Ani in jo nerodno skušal potolažiti.

„Nikar tako ne vekaj, Ana! Jaz nisem hotel prepira! Sama vidiš, kakšen je!“

Ni se pustila potolažiti in prav nič se ni zmenila, ko jo je pogladil po ramenih in jo skušal dvigniti s klopi, le še bolj krčevito je ihtela. Dominik je šel jezno po hiši gor in dol, spet se je ustavil pri njej in ji prigovarjal:

MED ZEMLJO IN MARSOM

Umetni satelit je velikega pomena za nadaljnja raziskovanja vesoljstva

Umetni satelit - čez čas pa...?

Vse skupaj zveni pravzaprav fantastično. Ko je sovjetska agencija TASS v petek zjutraj sporočila, da so sovjetski učnjaki izstrelili umetni satelit, ki bo na svoji elipsasti poti 15 krat obkrožil zemljo v 24 urah, je bil svet presenečen. — Zlasti Amerikanci, ki takega podviga sovjetskih znanstvenikov niso pričakovali.

Vse radijske postaje v svetu od časa do časa oddajajo posebne signale tega umetnega satelita, ki kroži okoli zemlje s skoraj neverjetno hitrostjo. Na svoji poti okoli sveta je bil umetni satelit v ponedeljek zvečer ob 22.14 uri nad Beogradom. V tem času je imel za seboj že nad 1.920.000 km dolge kot, se pravi, da je do takrat obšel zemljo že 45 krat. Kot poročila moskovska radijska postaja, kroži okoli zemlje razen satelita še vedno tudi raketa, ki je ta satelit izstrelila. Ta raketa kroži okoli zemlje z isto hitrostjo kot umetni satelit, in sicer v oddaljenosti okoli 1000 km od zemlje.

Kot smo že omenili, je sovjetski satelit povzročil največ pozornosti v Združenih državah Amerike. Ameriški znanstveniki so čestitkam sovjetskim znanstvenikom pridružujejo tudi z ugotovitvijo, da bo čez 6 ali 8 let ekonomsko možno izdelati in izstreliti umetni satelit, ki bo lahko ponesel v vesolje 2 do 4 osebe. Ameriški znanstveniki tudi trdijo, da bi satelit te vrste veljal 5 do 10 milijonov dolarjev. Predvidevajo, da bi to telo s pomočjo štiristopenjske rakete lahko prispelo do meseca.

„To, da so sovjetski znanstveniki izstrelili umetni satelit v vesolje, pomeni zmagoslavje sovjetske znanosti in bo imeo zelo velik pomen v nadaljnjih raziskavah in osvajanju prostora v vesolju.“ je poudaril tudi predsednik republike tov. JOSIP BROZ TITO.

Dejal je še, da je naravnost nesmiselno misliti, da bi bila vojna sedaj možna, ne da bi človeštvo pri tem doživelo največjo katastrofo. Čedalje bolj se bližamo spoznanjem, da je vojna sedaj nemogoča

ZGODOVINSKI IN DRUŽINSKI Z GORENJSKE

Za prvega mera (župana) novoustanovljene komune Kranj je postavila francoska vlada Natalisa Pagliaruzija, za prvega pristava Andreja Orehovnika in za občinske svetnike dvanajst najpremožnejših občanov. Vso upravno oblast je imel župan, pristav ga je v odsotnosti le zastopal in vršil one posle, ki mu jih je predsednik občine poveril, svetniki pa so na sejah razpravljali o občinskih potrebah. Z ustanovitvijo komune je mesto izgubilo svoje pravice in svobosčine ter je nova občina prevzela premoženje ukinjenega mestnega gospostva razen pašnikov in gozdov, ki so jih dodelili upravi državnih posestev.

Francozi so ukinitili tudi deželno sodišče in odpravili sodno oblast zemljiških gospodov, plemstva in duhovščine ter postavili za državnega mirovnega sodnika kranjskega kantona bivšega pravnega zastopnika Ignacija Skarja. Njegova oblast pa je bila zelo omejena, saj je bil v kazenskih stvareh pristojen samo za manjše prestopke, v civilnih sporih pa je smel soditi le v primerih, kjer vrednost sporne zadeve ni presegala sto frankov. Vse ostale kazenske in civilne prestopke je obravnaval tribunal prve stopnje v Ljubljani.

Guverner Bertrand je takoj po svojem nastopu začel uvajati v ilirskih deželah tudi cerkvenopolitične reforme. 29. decembra 1811 so razglasili v Kranju revolucionjski koledar, s ka-

JAPONSKA GRADI NAJVEČ LADIJ

Statistični podatki o gradnji ladij kažejo, da je Japonska tudi letos na prvem mestu v ladjedelništvu, sledi ji Velika Britanija, njej pa Zahodna Nemčija.

NAJVEČJI HELIKOPTER NA SVETU

V Veliki Britaniji so pred kratkim izdelali helikopter, ki bo lahko sprejel 48 potnikov in letel s hitrosjo 255 km na uro. Služil bo za potniški promet.

LADJO S 23 TONAMI ZLATA BODO DVIGNILI

Blizu Vendeceja se je 1821. leta potopila neka francoska ladja, ki je nosila 23 ton zlata. Ladjo je potem pokril pesek in je nihče ni mogel več najti, čeprav so to večkrat poizkušali. Šele sodobna tehnika je prišla ljudem na pomoč. Z radarskimi valovi so odkrili ladjo in sedaj jo bodo dvignili.

MASLO V PRAHU

V Združenih državah Amerike preizkušajo, kako bi razen mleka dobili tudi maslo v prahu. Pravijo, da so poskusi uspeli in da so že izdelali prvo maslo v prahu. Menda ostane tako sveže tudi v tropskem podnebnju.

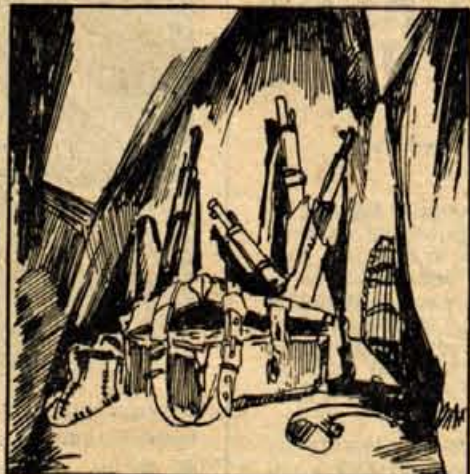
terim so odpravili razne praznike in procesije. Od 1. januarja 1812 so bili državljani obvezani sklepati civilno poroko pred prvim pristavom kranjske občine, leto kasneje pa so odvezeli župniku tudi vodstvo matičnih knjig. Odslej so morali zaradi popisa rojstnih podatkov prijaviti novorojence iz vse občine na sedežu komune v gradu Kieselstein. Tudi cerkvenega premoženja niso upravljali več duhovniki ampak tako imenovani fabriški svet, katerega člani so bili kranjski meščani in tovarnarji Jožef Fock, Simon Tadej Josek in Blaž Terpine.

Pod francosko oblastjo so se zaradi celinske zapore ob jadranski obali bistveno spremenile tudi gospodarske razmere. Železarska industrija in trgovina na Gorenjskem je zašla v obupen položaj, ker je bil prevoz po Jadranskem morju v Levanto po Angležih zaprt. Nič bolje se ni godilo ostali obrti, ker so bili prekinjeni stoletni gospodarski odnosi z avstrijsko Koroško in Štajersko. Poleg tega so Francozi odpravili vse celovske svobosčine in je lahko vsakdo izvrševal poljubno obrt, samo da je plačal predpisani obrtni davek. Dočim so nekateri kranjski meščani kot vojaški dobavitelji in zaupniki bogatelji, pa je večina obrtnikov zašla v vojnih letih v denarne težave in revščino. Zaradi revščine je zašel na stran pota celo slikar Leopold Layer, ki so ga leta 1809 zasačili pri ponarejanju bankovcev in zaprli.

TOM IŠČE ZAKLAD

PRIPREDIL: IVAN ABRAM

RISER: MILAN BATESTA

61.

Njuni napori so bili kronani z uspehom. Zagledala sta skrinjico z zakladom, ki je ležala v majhni votlini. Poleg nje je bila prazna puščica za smodnik, nekaj pušk v usnjenih ščitnikih, nekaj parov indijanskih čevljev, usnjen pas in druga ropotija, ki je bila vsa premočena od vlage. »No, Huck, nazadnje sva je le dobila!« — V skrinjici je bilo vse polno kovancev. Tehtala je okoli petindvajset kilogramov. Tom jo je sicer, če je napol vse sile, privzdignil, toda nesti je ni mogel.

62.

K sreči sta imela dečka s seboj vrečice. Denar je bil brž v njih in odnesla sta ga pod skalo nad križcem. Nato sta se z denarjem odpravila iz jame. Kmalu sta se prikazala med grmovjem, si po vojaško ogledala položaj in ker je bilo okoli vse mirno, sta šla do čolna. Ko se je sonce nagibalo k zatonu, sta odrinila od brega in se odpravila domov. Ves čas sta kramljala. Šele ko se je znočilo, sta pristala v mestu. Denar sta hotela do drugega dne skriti.

63.

Ker ga nista mogla nesti, je Tom izginil in se kmalu vrnil z vozičkom, naložil nanj obe vreči, dez nje nametal stare unje in vlekel svoj tovor za seboj. Ko sta prišla do Valijanove hiše, sta se dečka zasopla ustavila, da bi se odpočila. Komaj sta se vsedla, že je prišel stari Valijan in ko ju je zagledal, jima je dejal: »Pojdita z mano, čakajo vaju!« Fanta sta bila presenečena. »Od kod taka naglica?« je vprašal Tom starega Valijana.

64.

»Nič ne sprašujta, bosta že videla, ko pridemo do Douglasove vdove!« Huck, ki je bil vaju, da so ga dostikrat po krivem obdolžili, je preplašeno dejal: »Saj midva nisva nič naredila!« — Valijan se je nasmejal: »Ne vem, če nista. Tega res ne vem!« — Vtem so že prišli do hiše in stopila sta v jedilnico. Soba je bila sijajno razsvetljena in vsi znanci so že bili zbrani. Vdova je sprejela oba dečka tako prisrčno, da je bilo kaj.